

Vervanging zeugenstapel vraagt om keuzes

De vervanging van de biologische zeugenstapel vanuit de reguliere houderij staat onder druk. Biologische zeugenhouders zullen daarom een keuze moeten maken: kiezen ze ieder voor zich voor een rotatiekruising of meerwegkruising? Of kiest men samen voor een biologisch fokbedrijf of eigen aanfok met een biologische zeugenlijn? Om te komen tot zeugen met specifieke eigenschappen die passen bij de biologische houderij, is de inzet van alle zeugenhouders gewenst.

Jaarlijks vervangen biologische zeugenhouders gemiddeld 40 procent van hun zeugenstapel. De meest gebruikte vermeerderingszeugen zijn TOPIGS 20 en TOPIGS 50 zeugen. Verder is vooral de rotatiekruising in gebruik (zie tabel 1). Ongeveer een derde deel van de biologische zeugenbedrijven fokt de gelten voor de vervanging van de zeugenstapel zelf. Dat gebeurt via een rotatiekruising of een meerwegkruising. Daarbij komt er (via KI) zuiver fokmateriaal binnen vanuit de reguliere varkenshouderij. Het grootste deel van de biologische zeugenhouders koopt echter fokmateriaal uit de gangbare sector. Op deze wijze mag jaarlijks maximaal 20 procent van de zeugenstapel worden vervangen. Het tekort vullen de zeugenhouders aan via eigen fok vanuit de vermeerderingszeugen. Ook is er nog de optie om reguliere fokbiggen (onder de 35 kilo) aan te kopen en ze vervolgens

als biologische gelt verder op te fokken. Volgens de Europese regelgeving voor biologische bedrijven is de aankoop van reguliere fokgelten en biggen al sinds 2006 niet meer toegestaan. Momenteel is er dan ook sprake van een gedoogsituatie. Hoe lang het nog mogelijk zal zijn om reguliere fokbiggen aan te kopen voor de vervanging, is niet bekend.

Biologisch fokprogramma gewenst

Naar aanleiding van deze regelgeving is er sinds 2006 door LEI, IPG en ASG gezocht naar mogelijkheden voor een biologisch fokprogramma. De regelgeving is echter niet de enige reden. Door de huidige praktijk van aankoop vanuit de reguliere varkenshouderij en geheel of gedeeltelijk zelf fokken via meerweg- of rotatiekruising is de variatie in vermeerderingszeugen behoorlijk groot. Dat betekent ook dat de

Tabel 1. Overzicht van aantal bedrijven en zeugen per gebruikt kruisingstype op biologische varkensbedrijven (2005)

Rastype zeugenlijn	Bedrijven	Zeugen
TOPIGS-20	13	1.329
TOPIGS-50	14	1.215
Rotatie	6	629
Overige	4	413
Totaal	37	3.586

Bron: LEI, 2005

Biologische biggen in het opfokhok

variatie in vleesvarkens groot is. Dat is lastig voor de afnemers van het biologische varkensvlees.

Verder zijn de omstandigheden in de reguliere varkenshouderij anders dan in de biologische sector. Zo lopen biologische varkens relatief meer, is de voersamenstelling anders en is het klimaat door de uitloop naar buiten veel minder beheersbaar. Door de aankoop van dieren of sperma vanuit de reguliere houderij, is een gerichte fokkerij voor biologische omstandigheden momenteel niet mogelijk. Dat geldt niet alleen bij de aankoop van fokmateriaal, maar ook bij eigen aanfok via rotatiekruising of meerwegkruising.

Bij eigen aanfok kan de zeugenhouder weliswaar zo goed mogelijk selecteren binnen de eigen zeugenstapel, maar de verversing van het fokmateriaal komt via KI nog steeds vanuit de reguliere varkenshouderij.

Om een gerichte fokkerij voor de biologische varkenssector mogelijk te maken is het nodig gegevens op biologische bedrijven te verzamelen en selectiecriteria af te spreken waaraan de

biologische fokkerij dient te voldoen. Daarbij zijn er twee opties om beter in te spelen op de biologische eisen: de opzet van biologische (op)fokbedrijven of een zuivere lijnteelt met eigen aanfok zoals in 2006 geïntroduceerd door IPG.

Optie 1: Biologische (op)fokbedrijven

Op een biologisch (op)fokbedrijf wordt via een meerwegkruising een biologische vermeerderingsgelt geproduceerd, net als in de gangbare varkenshouderij gebruikelijk is. Uiteraard voldoet het fokbedrijf aan de biologische normen, zodat er geen belemmering is voor aanvoer op de vermeerderingsbedrijven. Bij een omvang van 4000 biologische vermeerderingszeugen en 40% vervanging zijn jaarlijks 1800 fokgelten nodig. Dat betekent dat er circa 300 zeugen nodig zijn voor de productie van fokgelten. Uit het oogpunt van risicospreiding zijn twee bedrijven uiteraard beter.

Met een of twee fokbedrijven is er geen snelle vooruitgang van de geschiktheid voor biologische omstandigheden haalbaar. De

variatie tussen biologische bedrijven is daarvoor te groot. Een goede administratie van de prestaties van de nakomelingen is wel noodzakelijk om enige vooruitgang in biologische kenmerken te boeken. Voordeel voor de biologische vermeerderaars is dat ze geen fokkerij op het eigen bedrijf hoeven uit te voeren.

Voordelen:

- uniformiteit in de sector;
- duidelijker gezicht van het biologische product;
- specialisatie van fokkerij en opfok versus vleesvarkenproductie;
- geen opfok op eigen bedrijf.

Nadelen:

- iedereen (bijna iedereen) moet meedoen:
 - gegevens verzamelen;
 - afspraken over geltenprijs (geen vrije marktwerking);
- afwijken van planning aanvoermoment en aantal gelten moeilijk;
- meer risico op ziekte-insleep;
- vooruitgang in biologische kenmerken gering.

Optie 2: Zuivere biologische foklijn

De tweede optie is het overgaan op een zuivere biologische zeugenlijn met selectie op criteria die voor de biologische varkenshouderij van belang zijn. Voor het maken van een goede fokwaardeschatting zou de beschikbaarheid van gegevens van 4000 zeugen ideaal zijn (bron: IPG). Op dit moment zal dit nog niet gemakkelijk haalbaar zijn.

Er zijn wel zo'n 4000 biologische zeugen, maar niet alle biologische varkenshouders gebruiken een zeugenmanagement-systeem. Dat is wel gewenst voor het vastleggen van gegevens die nodig zijn voor de fokwaardeschattingen. Het is wel mogelijk om met 1000 biologische zeugen te starten. Voor de selectie op vruchtbaarheid zijn echter meer zeugen gewenst.

Een mogelijke optie is daarom samenwerking met het buitenland om meer gegevens beschikbaar te krijgen.

Bij de overstap naar een zuivere biologische foklijn, heeft in principe ieder bedrijf tien procent zeugen die via inzet van sperma van KI-beren van deze foklijn voor de eigen aanfok van gelten zorgen. Maar het is ook mogelijk dat enkele bedrijven een aantal extra zeugen inzet om kleinere bedrijven van fokgelten te voorzien. De genoemde tien procent zeugen is voldoende voor een eigen vervangingspercentage van 40 procent per jaar.

De beste zeugen uit de complete stapel van 4000 dieren worden hiertoe op basis van fokwaardeschatting aangewezen. De fokberen, afkomstig van biologische bedrijven of geselecteerd op gangbare fokbedrijven met een biologische index, zijn via KI te gebruiken voor alle biologische zeugenhouders.

Voordeel van dit systeem is dat er selectie mogelijk is op eigenschappen die specifiek voor biologische zeugen en vleesvarkens van belang zijn. Dat zijn dan bijvoorbeeld het zooggedrag van de zeugen, de worpgrootte en vitaliteit van de biggen.

Voordelen:

- gerichte selectie op biologische kenmerken;
- duidelijker gezicht van het biologische product;
- uniformiteit in de sector;
- minder risico op ziekte-insleep;
- minder ongeschikte biggen dan bij rotatie- of meerwegkruising.

Nadelen:

- iedereen (bijna iedereen) moet meedoen: - gegevens verzamelen;
- eigen opfok gelten.

Eindbeerkeuze verbeteren

De meest gebruikte eindbeer in de biologische houderij is de Piétrain. Deze beerkeuze is nodig om te zorgen voor een zo goed mogelijke kwaliteit van de vleesvarkens.

Ook voor de eindbeerkeuze geldt dat het verstandig is om de gegevens in de houderij vast te leggen. Daarmee zijn zaken als de vleeskwaliteit en de uitval in het kraamhok, tijdens de opfok- en tijdens de vleesvarkenfase, beter te sturen.

Kosten biologische fokkerij

De overgang naar een biologische fokkerij brengt extra kosten met zich mee. Dat geldt zowel bij de optie van biologische (op)fokbedrijven als bij de eigen aanfok van zuivere lijnen. De voor- en nadelen van deze

Coen Bosch: “Voorlopig zelf biologisch fokken”

Een biologische foklijn zou het mooiste zijn, vindt Coen Bosch. “En als die er komt vind ik het aan mijn stand verplicht om daaraan mee te doen.” Hij vindt het alleen wel jammer dat er nog geen keuze is gemaakt in de wijze waarop de biologische zeugenhouders verder gaan met de vervanging van hun zeugen. “Dat hadden we vijf, zes jaar geleden al moeten doen.”

Bosch kon voor zijn eigen bedrijf met 300 zeugen niet langer wachten en heeft zuivere NL-zeugen aangekocht. “Ik wil de zeugen zelf kunnen selecteren op de gewenste eigenschappen. Hebben ze goed beenwerk en goede klauwen? Houden ze een zoogperiode van zes weken wel vol? En hebben ze goede moedereigenschappen? Ik streef daarbij naar een rustige zeug.”

Hij kruist de NL met een Terra, want dat bevat hem het beste. Nadeel van deze kruising is dat de voor fokkerij ongeschikte biggen niet goed presteren onder biologische omstandigheden. Apart voeren van deze dieren is nodig.

Een biologische zeugenlijn die beter past onder de biologische omstandigheden is nodig vindt Bosch en hij denkt ook graag mee over de opzet van een biologische zeugenlijn.

Frank van Moorsel: "Tijd dringt, maar financiën spelen grote rol"

Als bestuurslid van de VBV realiseert Frank van Moorsel zich dat de tijd dringt bij de keuze voor een fokprogramma. "We hebben behoefte aan zeugen met goed beenwerk. En bijvoorbeeld zeugen die in het kraamhok altijd goed opstaan en voorzichtig zijn bij het gaan liggen. Een sterke uier is ook noodzaak. Met een biologisch fokprogramma zouden we daar gericht op kunnen fokken. Helaas zijn de dalende opbrengstprijzen en sterk gestegen voerkosten van dit moment geen goede stimulans om hieraan hard te werken." Momenteel fokt Van Moorsel zelf zijn fokzeugen via een kruising tussen NL en Fin. Een nadeel hiervan is de erg lage prijs van de extra biggen. Die komen bijna nooit in de biologische uitbetaling terecht. Een biologische fokkerij met minder verlies spreekt hem dan ook zeker aan. "De hogere kosten die dit met zich meebrengt moeten we dan wel vergoed krijgen."

keuzes heeft u hierboven kunnen zien. Uit een berekening van de kosten blijkt dat voor beide opties de kostprijs van een biologische gelt op circa 410 euro komt (prijsniveau 2006). Door de gestegen voerprijzen zal dat inmiddels zo'n 450 euro zijn. De kosten zijn daarmee 75 procent hoger dan die van reguliere fokgelten. Dit betekent een stijging van de kosten met 7 euro per big en 12 eurocent per kilo geslacht gewicht.

De kostprijs bij eigen aanfok hangt samen met de opbrengst van de biggen die niet verder voor fokkerij gebruikt kunnen worden en dus verhandeld moeten worden. Vaak vallen deze dieren buiten de biologische uitbetaling en dat verhoogt de kostprijs aanzienlijk. Wanneer deze extra biggen voor € 15 per stuk afgezet worden, daalt de kostprijs van de fokgelten met circa 70 euro en de meerprijs per kilo geslacht gewicht naar 10 eurocent.

Tegenover de hogere kostprijs van biologische gelten staan wel extra kostenbesparingen. Zeker bij het fokkerijmodel met eigen aanfok van de zuivere biologische lijnen zal het mogelijk zijn om bijvoorbeeld het aantal biggen per zeug te verbeteren. De kostprijsstijging van 12 eurocent is via een van de volgende verbeteringen ongedaan te maken:

- stijging van de bigproductie van 20,1 naar 22,7;
- of een stijging van de daggroei van de vleesvarkens met 80 gram en een daling van de voederconversie met 0,25;
- of een combinatie van + 1,25 big met + 50 gram groei en 0,1 daling van de voederconversie;
- of (bij eigen aanfok) voor fokkerij ongeschikte biggen verkopen voor € 15 en + 1 big, + 40 gram groei en 0,1 daling van de voederconversie.

Meer informatie

- Contactpersoon
Jan ten Napel, ASG van Wageningen UR
t 0320 238 222
e jan.tennapel@wur.nl
i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek biologisch varkensvlees

- Uitloop biologische varkens
- Biologische kraamstal
- Fokkerij biologische opfokzeugen
- Inzicht in kosten op bedrijfsniveau
- Fytotherapie tegen *Ascaris suum*
- Alternatieve geneesmiddelen tegen *App.*
- Voeding en slacht en vleeskwiteit
- Verteringsonderzoek biogroundstoffen
- Aanpak overlast vliegen
- Berenvlees
- Mengkuilen voor drachtige zeugen

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek voor biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoekprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnet- werk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland (www.bioconnect.nl). Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op www.biokennis.nl. Vragen en/of opmerkingen over het onderzoek voor biologische landbouw en voeding kunt u mailen aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling en redactie
Wageningen UR
- tekst
John Lamers
- eindredactie
Communicatiewerkgroep biologische landbouw
- vormgeving
Wendy Buss,
Grafisch Atelier Wageningen
- druk
Drukkerij Modern, Bennekom
- redactieadres
Wageningen UR
Herman van Keulen
Postbus 409, 6700 AK Wageningen
t 0317 486 370
e info@biokennis.nl

